

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 342/2022-14

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku (sudca spravodajca) a sudcov Roberta Šorla a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov 1/ [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] 2/ [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a 3/ [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpených právnym zástupcom – Advokátskou kanceláriou JUDr. Slávik a partneri, s. r. o., Námestie M. R. Štefánika 3, Topoľčany, IČO 36 861 375, proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne č. k. 27Co/71/2018-198 z 26. marca 2019 a proti rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3Cdo/219/2019-252 z 30. novembra 2021 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkové východiská

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 22. februára 2022 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s čl. 12 ods. 2 ústavy a práva na pokojné užívanie svojho majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkami všeobecných súdov označenými v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovatelia navrhujú zrušiť napadnutý rozsudok Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“), ako aj napadnutý rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“), vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie a priznať sťažovateľom náhradu trov konania.

2. Sťažovatelia sa ako žalobcovia v 1. až 3. rade žalobou z 28. apríla 2015 podanou na Okresnom súde Prievidza (ďalej len „okresný súd“) domáhali voči žalovanému [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalovaný“) nahradenia prejavu jeho vôle uzavrieť so sťažovateľmi kúpnu zmluvu, predmetom ktorej bude prevod vlastníckeho práva vo vzťahu k spoluvlastníckemu podielu žalovaného na nehnuteľnostiach nachádzajúcich sa v katastrálnom území [REDAKOVANÉ], zapísaných na listoch vlastníctva č. [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sporové nehnuteľnosti“), a to z dôvodu porušenia predkupného práva sťažovateľov pri uzavieraní kúpnych zmlúv vo vzťahu

k prevodu spoluvlastníckych podielov na týchto nehnuteľnostiach medzi žalovaným ako kupujúcim a podielovými spoluvlastníkmi ako predávajúcimi.

3. Na základe rozhodnutia Okresného úradu Prievidza, pozemkového a lesného odboru č. OU PD PLO-2015/000458-0072804 z 18. decembra 2015 bolo schválené vykonanie projektu pozemkových úprav v katastrálnom území [REDAKOVANÉ] ktoré sa týkali nehnuteľností zapísaných na listoch vlastníctva č. [REDAKOVANÉ]. Spoluvlastnícke podiely žalovaného na tých sporových nehnuteľnostiach, ktoré boli predmetom pozemkových úprav, boli vyčlenené, pričom boli vytvorené nové parcely, ktoré sú aktuálne zapísané na liste vlastníctva č. [REDAKOVANÉ] pre katastrálne územie [REDAKOVANÉ] a ktorých súčasným výlučným vlastníkom je žalovaný. S ohľadom na túto zmenu sťažovateľa podaním z 12. októbra 2016 vykonali zmenu žaloby.

4. Okresný súd rozsudkom č. k. 10C/161/2015-159 z 26. októbra 2017 rozhodol tak, že vo vzťahu k sporným nehnuteľnostiam zapísaným na listoch vlastníctva č. [REDAKOVANÉ] žalobe vyhovel a nahradil prejav vôle žalovaného na uzavretie kúpnej zmluvy (výrok I) a vo vzťahu k tým sporovým nehnuteľnostiam, ktoré boli dotknuté pozemkovými úpravami, žalobu zamietol (výrok II). Okresný súd ako sporné posudzoval to, či sa právo sťažovateľov z porušeného predkupného práva vzťahuje aj na novovytvorené nehnuteľnosti zapísané na liste vlastníctva č. [REDAKOVANÉ]. Podľa názoru okresného súdu nehnuteľnosti zapísané na listoch vlastníctva č. [REDAKOVANÉ] v čase rozhodovania súdu o žalobe sťažovateľov už reálne neexistovali, lebo v dôsledku vykonania pozemkových úprav v zmysle zákona Slovenskej národnej rady č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o pozemkových úpravách“) každý z podielových spoluvlastníkov nadobudol nové nehnuteľnosti, ktoré nie je možné považovať za identické s tými, ktoré existovali pred vykonaním pozemkových úprav. Dňom právoplatnosti rozhodnutia o schválení vykonania projektu pozemkových úprav sa nadobúda vlastníctvo k novým pozemkom (§ 14 ods. 4 zákona o pozemkových úpravách). Týmto spôsobom nadobudol vlastnícke právo žalovaný vo vzťahu k nehnuteľnostiam zapísaným na liste vlastníctva č. [REDAKOVANÉ]. Ide však o nové nehnuteľnosti, ktoré nie sú v podielovom spoluvlastníctve sťažovateľov, a ani nikdy neboli. Zánikom pôvodných nehnuteľností zanikli aj práva sťažovateľov voči žalovanému z porušeného predkupného práva.

5. Na odvolanie sťažovateľov smerujúce proti zamietajúcemu výroku II rozsudku okresného súdu krajský súd napadnutým rozsudkom z 26. marca 2019 rozhodol tak, že rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej (zamietajúcej) časti potvrdil.

6. Proti rozsudku krajského súdu podali následne sťažovatelia dovolanie na najvyšší súd, ktorého prípustnosť vyvodili z § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), t. j. preto, lebo smeruje proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo rozhodnutie súdu prvej inštancie a zároveň rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Dovolacou otázkou bola otázka, čo sa s právami, ktoré vyplynuli sťažovateľom z porušenia predkupného práva žalovaným a ktoré včas uplatnili, deje v prípade, ak nie sú uspokojené do nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia o schválení vykonania projektu pozemkových úprav, ktorý zahŕňa aj nehnuteľnosti, ohľadom ktorých k tomuto porušeniu predkupného práva došlo.

7. Najvyšší súd napadnutým rozsudkom z 30. novembra 2021 rozhodol tak, že dovolanie sťažovateľov zamietol, keď vyslovil, že argumentácia sťažovateľov opodstatňuje záver o prípustnosti, nie však dôvodnosti dovolania.

II.

Argumentácia sťažovateľov

8. Sťažovatelia v podanej sťažnosti namietajú, že právoplatnosťou rozhodnutia o schválení vykonania projektu pozemkových práv nezaniká právo sťažovateľov uplatniť si práva z porušenia predkupného práva, a to tým skôr, že tieto práva uplatnili ešte pred právoplatnosťou takého rozhodnutia. Predkupné právo a v dôsledku toho aj právo, ktoré vzniká v dôsledku jeho porušenia, je súčasťou vlastníckeho práva, preto tvrdenie o tom, že tieto práva schválením pozemkových úprav zanikli, je v rozpore so zákonnou a ústavnou ochranou vlastníckeho práva. Ak práva z porušeného predkupného práva vznikli, podľa sťažovateľov nemôže zákon a ani iný právny predpis bez ďalšieho tieto práva zrušiť bez toho, aby sa s nimi nejakým spôsobom nevysporiadal.

9. Sťažovatelia nevidia spor v tom, že by pri rozhodnutí o schválení vykonania projektu pozemkových úprav nedošlo k originálnemu spôsobu nadobudnutia vlastníctva. Sú však toho názoru, že z tejto skutočnosti bez ďalšieho nevyplýva, že zaniklo aj už uplatnené právo sťažovateľov z porušenia predkupného práva. Ak toto právo raz vzniklo, môže byť odňaté len na základe príslušnej právnej úpravy, pričom takou úpravou nie je podľa sťažovateľov zákonná úprava obsiahnutá v zákone o pozemkových úpravách. Podľa sťažovateľov sa práva z porušeného predkupného práva viažu na určitý hmotný základ a sledujú osud tohto hmotného základu, a preto sa viažu aj na nehnuteľnosti, ktoré boli novovytvorené. Napokon podporne argumentujú tým, že porušenie práva žalovaným by mu nemalo privodiť výhodnejšiu situáciu, než by tomu bolo v prípade, ak by predkupné právo sťažovateľov porušené nebolo.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

III.1. K namietanému porušeniu práv sťažovateľov napadnutým rozsudkom krajského súdu:

10. Ústavný súd v súlade so svojou ustálenou judikatúrou zdôrazňuje, že jeho právomoc rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je založená na princípe subsidiarity. Podstata a účel princípu subsidiarity vychádza z toho, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti ultima ratio inštitucionálny mechanizmus, ktorý sa uplatní až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05, II. ÚS 156/09, I. ÚS 480/2013). Z princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu možno vyvodiť ústavný príkaz pre každú osobu, ktorá namieta porušenie svojho základného práva, v zmysle ktorého musí rešpektovať postupnosť ústavnej ochrany, a preto pred tým, ako podá sťažnosť ústavnému súdu, musí požiadať o ochranu ten orgán verejnej moci, ktorého kompetencia predchádza právomoci ústavného súdu (IV. ÚS 128/04, II. ÚS 734/2017).

11. Sťažovatelia mali k dispozícii na ochranu označených práv proti napadnutému rozsudku krajského súdu opravný prostriedok (dovolanie), ktorý aj využili. Príslušným súdom na poskytnutie ochrany proti namietanému porušeniu práv sťažovateľov krajským súdom bol v konaní o dovolaní sťažovateľov najvyšší súd.

12. Ústavný súd preto konštatuje, že nemá právomoc na prerokovanie ústavnej sťažnosti v časti smerujúcej proti rozsudku krajského súdu, a preto ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

III.2. K namietanému porušeniu práva sťažovateľov vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy v spojení s čl. 12 ods. 2 ústavy a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu:

13. Článok 20 ods. 1 ústavy ustanovuje, že každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Sťažovateľ môže namietat porušenie čl. 1 dodatkového protokolu/čl. 20 ústavy iba ak sa napadnuté rozhodnutie týka jeho „majetku“. „Majetok“, ktorý je predmetom ochrany zaručenej podľa čl. 20 ústavy, zahŕňa nielen veci, ale aj práva a iné majetkové hodnoty (II. ÚS 19/97). Právo sťažovateľov vyplývajúce z porušenia zákonného predkupného práva podľa § 140 zákona Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“) preto rovnako požíva v celom rozsahu ochranu podľa čl. 20 ústavy a čl. 1 dodatkového protokolu, pretože ide o právo, ktoré je vymožiteľné ako každý iný peňažný či nepeňažný nárok. Slovné spojenie „právo na ochranu“, ktoré je použité aj v čl. 20 ods. 1 ústavy, implikuje v sebe aj potrebu minimálnych garancií procesnej povahy, ktoré sú ustanovené priamo v tomto čl. 20 ods. 1 ústavy a ktorých nedodržanie môže mať za následok jeho porušenie popri porušení práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 a nasl. ústavy (I. ÚS 23/01).

14. Z argumentácie sťažovateľov vyplýva, že k porušeniu práv sťažovateľov malo dôjsť napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu, ktorý podľa sťažovateľov nesprávnym spôsobom zodpovedal otázku, či právoplatnosťou rozhodnutia o schválení vykonania projektu pozemkových úprav podľa zákona o pozemkových úpravách a vznikom nových nehnuteľností na základe tohto rozhodnutia došlo k zániku predkupného práva, ktoré bolo uplatnené ešte pred vydaním tohto rozhodnutia. Toto nesprávne právne posúdenie podľa sťažovateľov zasiahlo do ich práva vlastníť majetok. Podstata porušenia čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 dodatkového protokolu podľa sťažovateľov spočíva v tom, že v dôsledku napadnutého rozsudku najvyššieho súdu nemajú k dispozícii žiadny právny prostriedok na ochranu ich zo zákona vyplývajúceho predkupného práva ako spoluvlastníkov sporných nehnuteľností. Na tento účel sa ústavný súd oboznámil s obsahom napadnutého rozsudku najvyššieho súdu, ktorým najvyšší súd dovolanie podané sťažovateľmi zamietol.

15. Najvyšší súd v odôvodnení napadnutého rozsudku konštatuje, že nadobudnutie vlastníckeho práva v dôsledku pozemkových úprav patrí medzi originárne spôsoby nadobudnutia vlastníckeho práva. Podľa zákona o pozemkových úpravách pritom dochádza k zániku pôvodných pozemkov (pôvodného predmetu vlastníctva), ktorých vlastníci získavajú do vlastníctva nové pozemky. K vytvoreniu týchto nových pozemkov pritom dochádza bez ohľadu na to, z koľkých pozemkov

a s akým (spolu)vlastníckym režimom boli vytvorené. Nové pozemky musia byť primerané, pričom vlastníctvo k nim sa nadobúda dňom právoplatnosti rozhodnutia o schválení vykonania projektu pozemkových úprav alebo neskorším dňom určeným v rozhodnutí.

16. Zákonné predkupné právo v zmysle § 140 a nasl. OZ má vecnoprávny charakter, ktorý sa prejavuje tým, že sa neviaže na osobu konkrétneho spoluvlastníka, ale je spojené s vlastníctvom veci (spoluvlastníckeho podielu) a prechádza s vlastníctvom veci (podielu) na každého nadobúdateľa. Pretože v dôsledku pozemkových úprav došlo k zániku pôvodných pozemkov, došlo aj k zániku predkupného práva k týmto pozemkom. Pokiaľ ide o novovytvorené pozemky, podľa najvyššieho súdu v predmetnej veci nevzniklo spoluvlastnícke právo k týmto novým pozemkom.

17. Ústavný súd konštatuje, že výklad ani závery najvyššieho súdu v napadnutom rozsudku nie sú svojvoľné ani arbitrárne. Z obsahu preskúmaného rozhodnutia dovolacieho súdu nevyplýva taká aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorá by bola popretím ich podstaty a zmyslu.

18. Podstatou zákonného predkupného práva podielových spoluvlastníkov je povinnosť podielového spoluvlastníka, ktorý sa rozhodne previesť svoj podiel, ponúknuť ho najprv ostatným podielovým spoluvlastníkom ako oprávneným z predkupného práva. Zmyslom právnej úpravy predkupného práva je zabezpečiť istotu pre spoluvlastníkov určitej spoločnej veci, že budú môcť ovplyvniť, s kým budú o tejto veci spoločne rozhodovať. Podľa civilistu [REDAKOVANÉ]: „... § 140 není v OZ proto, aby chránil zájmy převádějícího spoluvlastníka, ale proto, aby chránil zájmy spoluvlastníků ostatních. Má jim zajistit možnost ovlivnit, kdo nově vstoupí do jejich spoluvlastnického vztahu, neboť osobní vztahy mohou velmi výrazně ovlivnit reálné fungování spoluvlastnického poměru.“ (LAVICKÝ, Petr in: SPÁČIL, Jiří. Zákonné předkupní právo, darování a směna spoluvlastnického podílu. Právní rozhledy. 2009, roč. 17, s. 396, 401, pozn. 19).

19. Predkupné právo má v zmysle § 140 a nasl. OZ vecnoprávny charakter, ktorý sa prejavuje tým, že je spojené s vlastníctvom veci (spoluvlastníckeho podielu) a prechádza s vlastníctvom veci na každého nadobúdateľa. Základným predpokladom je preto existencia spoluvlastníctva určitej veci, a to bez ohľadu na to, na základe akého právneho dôvodu spoluvlastníctvo vzniklo (Števček, M., Dulak, A., Bajánková, J., Fečík, M., Sedlačko, F., Tomašovič, M. a kol. Občiansky zákonník I. § 1 – 450. Komentár. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2019).

20. Sťažovatelia si podanou žalobou uplatnili svoje práva podľa § 603 ods. 3 OZ, v zmysle ktorého ak sa predkupné právo porušilo, môže sa oprávnený buď od nadobúdateľa domáhať, aby mu vec ponúkol na predaj, alebo mu zostane predkupné právo zachované. Pod pojmom „vec“ však nemožno chápať akúkoľvek vec, ale len tú istú vec, ohľadom ktorej bolo predkupné právo porušené, pretože len vo vzťahu k tejto veci môže mať tento oprávnený spoluvlastník záujem na spoločnom rozhodovaní (práve vo vzťahu k nej aj on disponuje spoluvlastníckym podielom).

21. Z už uvedeného potom vyplýva logický záver (na ktorý nadviazal aj najvyšší súd v napadnutom rozsudku), že ak zanikne vec, ktorej sa predkupné právo týkalo, potom nevyhnutne nemôže viac byť realizované ani právo oprávneného spoluvlastníka podľa § 603 ods. 3 OZ. Ak neexistuje vec, o ktorej má spoluvlastník rozhodovať, potom ho ako spoluvlastníka vo vzťahu k „cudzíemu“

nadobúdateľovi nie je potrebné viac chrániť. Zánikom veci teda nezaniká len predkupné právo, ale nevyhnutne zaniká aj právo vyplývajúce z porušenia predkupného práva podľa § 603 ods. 3 OZ.

22. Navyše, v tomto prípade bolo preukázané, že vo vzťahu k novovytvoreným pozemkom zapísaným na liste vlastníctva č. ■■■■ pre katastrálne územie ■■■■ už sťažovatelia nemajú žiadne právo, nie sú spoluvlastníkmi tejto nehnuteľnosti. Z tohto pohľadu nebola sťažovateľom spôsobená žiadna ujma, pretože práve v dôsledku rozhodnutia o schválení vykonania projektu pozemkových úprav nie sú nútení spolurozhodovať o veci spoločne s ďalšou osobou, ktorú nepoznali, resp. ktorej výber nemohli ovplyvniť.

23. Ústavný súd nezistil príčinnú súvislosť medzi napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu a namietaným porušením základného práva sťažovateľov vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy v spojení s čl. 12 ods. 2 ústavy a práva na pokojné užívanie svojho majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu. Konštatuje preto, že ústavná sťažnosť je v časti namietajúcej porušenie práva sťažovateľov napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy v spojení s čl. 12 ods. 2 ústavy a podľa čl. 1 dodatkového protokolu zjavne neopodstatnená, a preto ju postupom podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietol.

24. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako celok, rozhodovanie o ďalších procesných návrhoch sťažovateľov v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. júna 2022

Peter Straka
predseda senátu